

snart torde utgifvas på H:r Öhmans förlag. I hög grad gagneligt vore nu, att konsttermerna och uttrycken i dessa båda skrifter blefve desamma, emedan olikhet häruti skall gifva de filisteer vapen i händerna. Den sistnämnda af dessa skrifter eger redan, såsom oss bekant är, Dr. Lönnrots gillande att åberopa, och borde densamma således förtjena att rådfrågas.

Vore det sällskapet möjligt att ännu till hösten ombesörja en Finsk och en Svensk grammatik, huru kompendiösa som helst, så skulle Finska språkets införande i lägre Elementarskolorna icke mer möta något hinder uti brist på läroböcker. Man har talat om en ny Finsk grammatik från Viborg. Vål vore, om denna skulle komma att utgifvas under Sällskapets inseende.

Dessa bemödanden, hvilka småningom tilltaga i antal och kraft, likna de icke de första yttringarne af medvetande hos en ur lifsfara räddad? Frågande, oroliga blickar, mellan hopp och fruktan sväfvande hjertan omgifva den vaknande. Det gäller en nations väl eller ve, millioners andliga lif eller död. Hvilken oro, hvilket hopp för den, som eger ett hjerta!

10

20

204 FINSKAN SÅSOM SKOLSPRÅK.¹

Saima n:o 16 17.IV 1845

Menniskans anspråk och fogelns vingar vexa till, huru nära de än afskäras. Det är dock godt och lofligt, när anspråken, vore de än öfverdrifna, äro den ädla viljans, framkallas af kärleken och ifvern för det allmänna bästa. För ett förhastadt anspråk af detta slag måste vi anse yrkandet i Morgonbladet N:o 19, att det Finska modersmålet såsom skolspråk borde uttränga latinets studium; och de inkast, en Ins. i samma blad gjort mot detta yrkande, bevisa klart och bindande, huru öfverdrifvet detsamma är. Betraktadt såsom gymnastik för lärjungens förstånd, måste modersmålet alltid stå efter ett fremmande, hvilket med detsamma är helst något så när jemlikt i formernas bestämdhet och regelrätt inre byggnad. Med rätta anmärker nämnde Ins., att regeln vid modersmålets inlärande blir i mer eller mindre mon en öfverflödsvara. Och om något annat än praktisk nytta skall genom språkstudier vinnas, så är det just »arbetet» att med regelns tillhjälp ur orden utleta eller af dem sammansätta en förnuftig mening, som gör dessa studier för det unga sinnet själsstärkande. Blott till en ringa del kan detsamma vinnas genom läsning af modersmålets grammatik, der språkets muntliga användande redan står i lärjungens magt. Ifrån tal till skriftspråket förer nemligen mindre regeln än goda mönster och öfning uti att följa dem.

30

40

Med en oförlätlig käckhet frågar derföre äfven Kanava: »huru mången, (som genomgått våra skolor), har väl lärt sig ens de första grunderna (af Latinet) så, att han af dem skulle haft något gagn»? förmenande, att erfarenheten i afseende å landets embetsmän ger ett tydligt svar på denna fråga. Man behöfver mot den endast uppställa motfrågan: ifall någon i landets skolor uppfostrad embetsman eger annan förmåga än slentrianens, genom hvilken undervisning har han väl vunnit densamma om icke genom den i Latinet? Ingen regel är utan undantag, och ett godt hufvud har många vägar att komma till målet.

50

¹ Se detta blad N:o 1, 2, 5, 6.

Men man skall, såsom vi tro, i en skrift af tankens skärpa och uttryckets bestämdhet oftast kunna döma, om författaren blifvit uppammad vid de klassiska språken eller endast idkat såkallade realstudier. Samtiden är ännu full af vittnesbörd för, hvad en klassisk bildning förmår. Englands politiska aristokrati och Tysklands lärda hafva utan tvifvel att tacka den klassiska skolbildningen, för hvad de äro. I många riksdagsförhandlingar skall man deremot finna talrika prof, huru oredighet i tanke och uttryck blifvit frukten af den undervisning, som bordt ersätta skolans tråkiga och »onyttiga» Latinläsning.

10

Vi medgifva gerna, att en yngling, sådan han utgår ifrån landets lärda skolor, eger en ganska ringa förmåga, att skriftligen uttrycka sig såväl på Latin som Svenska. Men han saknar ganska litet af det sednare språkets grammatik, hvilken han under Latinläsningen inhemtat. Deremot brister honom mönster och öfning. Han skall dock vinna denna sednare lätt, just derföre att Latinstudiet vant honom vid regelrätt bestämdhet och gifvit honom förmågan af en kritik i detta hänseende. Nämnda öfning må således med rätta blifva en omsorg för sednare undervisningsstadier, då ynglingen med sinne för uttryckets elegans äfven vunnit någon förmåga att värdera innehållets sanning och skönhet hos eget lands klassiska författare. Af modersmålets studium synes oss lärjungen i de tidigare åren hafva nog, om blott detta är undervisningsspråk. Han inhemtar då i detsamma allt sitt vetande, och han lär sig äfven dess regelrätta begagnande i den mån, han tillhålles att säkert tolka de gamlas skrifter, mönstren för alla tiders tänkare och skriftställare. Vid landets skolor råder likväl i detta hänseende en oriktig praxis, då den skriftliga tolkningen icke på skolans högre klasser afväxlar med den muntliga.

20

På goda grunder har således enligt vår tanke Skolordningen hänskjutit Finskan såsom skoldisciplin till skolans högsta klass och gymnasium. Att modersmålet sålunda likväl har en så torftig del i skolundervisningen, är icke en följd af detta stadgande, utan beror helt och hållet deraf, att ett fremmande språk, Svenskan, är undervisningsspråk.

30

Endast småningom kan detta missförhållande rättas. Allt hopp i detta hänseende hvilat för närvarande på bestämmelserna för undervisningen i Lägre Elementarskolan. Vi bekänne gerna, att äfven våra anspråk i detta inskränkta hänseende vuxit med förhoppningarne. En vida varmare och allmännare ifver för Finskans länge glömda rättigheter, än hvad vi vågat förmoda, den ädla liberalitet, hvaraf den offentliga diskussionen öfver hithörande frågor haft att fröjda sig – detta berättigar till glada förhoppningar för framtiden. Vi hade ansett och yttrat, att början med Finskans införande såsom undervisningsspråk finge bero af enskilde mäns patriotiska oppoffringar och ädla frikostighet för ändamålet. Den sednaste tiden har visat, att äfven denna förhoppning varit berättigad. Må också framtiden förete prof på efterföljd af det gifna exemplet! Men det finnes lätt, att det enskilda deltagandet här skall blifva otillräckligt, om icke staten lägger en grundval för dess verksamhet. Sednaste tidens tilldragelser berättiga, såsom sagdt är, till den förhoppning, att detta behof är allmänt insedt, och till den fasta tillförsigt, att detsamma skall tillfredsställas.

40

50

Vi upprepa i detta hänseende, hvad vi förut anfört, att Lägre Elementarskolan i de flesta delar af landet blir för den allmänna bildningen föga gagnelig, om icke Finskan åtminstone delvis göres till undervisningsspråk i densamma. Detta är nödigt icke blott för en del af

de lärjungar, hvilka härifrån öfvergå till högre Elementarskolan, utan ännu mer för dem, hvilka i denna skola söka de fordna pedagogierna och apologistklasserna. De förra nemligen, födda af finska föräldrar, kunna under nuvarande förhållanden sällan till sitt gagn begagna undervisningen i Elementarskolorna, emedan den meddelas i ett språk, hvilket de aldrig lärt att förstå. För dessa måste således Svenskan i L. Elementarskolan tillhöra undervisningsämnen, och undervisningen meddelas på Finska språket. För de öfriga åter, hvilka i L. Elementarskolan fullända sin lärokurs, finnes härstädes allsingen gänelig kunskap att inhemta, så länge Svenskan uteslutande är undervisningsspråk. Ty huru är det väl tänkbart, att det ringa kunskapsmått, skolan äfven under bästa förhållanden inom 3 å 4 år kan meddela, skulle gifva någon den minsta bildning åt ett barn, för hvilket vid inträdet i skolan »goddag» är en lika obekant formel som det hebreiska »ascher»? 10

Detta onaturliga förhållandes skadlighet behöfver derföre blott påpekas, för att erkännas och väcka patriotiske mäns ifver att afhjelpa detsamma. Lyckligtvis äro äfven omständigheterna sådane, att det utan svårighet kan förändras. Skolordningen lemnar inga föreskrifter angående undervisningsspråket utom Viborgs län, intet beslut rörande lärokursen är ännu af Styrelsen fattadt, och, hvad som ännu för ett år tillbaka delvis blott var en förhoppning, det är nu verklighet, tillvaron nemligen af läroböcker för den första undervisningen på Finska språket. Det finnes en Finsk Historia af Cajan, en öfversättning af Patous geografi för begynnare, af Heikels Lärobok i Geometrin, af Boreni Aritmetik, af Gagnérs Bibliska historia. Det enda, som saknas för de lärjungar, hvilka i L. Elementarskolan sluta sin kurs, är en Finsk Grammatik på Finska språket. För samma lärjungar kommer väl under tidens lopp att behöfvas en fullständigare geografi och en lärobok i allmän historie äfvensom kanske en fullständigare lärobok i geometri; men de båda förstnämnda skrifterna skola säkert, så snart Finskan blir antagen till undervisningsspråk, inom kort träda i dagen, och om en öfversättning af Euklides före årets slut har man ju redan hopp. Intet hindrar ju således, att L. Elementarskolan genast göres gänelig för dem, dess inrättning isynnerhet afser, för de fattigas barn. 20

Här är Finska grammatiken på sin plats, emedan den kommer att utgöra nämnda elevs enda språkstudium, och intet annat språk lämpligen kan dem läras. Vi äro också öfvertygade, att en framtid skall öfverallt göra modersmålets grammatik till en mera ansträngande öfning för tanken och sålunda till ett mera bildande studium, genom att för densamma begagna den komparativa språkforskningens resultat. 40

De lärjungar åter, för hvilka L. Elementarskolans kurs blott är förberedande, och hvilka redan här göra början med Latinska grammatiken, böra såsom sagdt på sitt modersmål inlära någon Svensk grammatik. Utan denna förberedande kunskap skola barn af Finska föräldrar, så länge ännu Svenskan är den Högre Skolans undervisningsspråk, af hela sin skolkurs skörda endast ett högst dunkelt och oredigt vetande. Geometri och aritmetik lemna dem sedan lättast inträde till Svenska språkets begripande, och en på Svenska författad Latinsk grammatik skall dernäst blifva dem en lämplig öfning i detta hänseende. Geografi, Biblisk och Finsk historie må deremot äfven dessa lärjungar, sig till hvila från ansträngningen, läsa på sitt modersmål, och någon billighet finnes deruti att dem skulle tillåtas allt framgent läsa den Finska kateches, med hvilkens lärande de gjort början i hemmet. Oss synes detta sistnämnda icke vara en blott formsfråga, utan äfven religionsundervisningens verksamhet deraf bero. 50

att den meddelas barnen i det språk, på hvilket de lärt sin första bön.

I korthet är detta allt, hvad enligt vår tanke i närvarande stund kan begäras för Finskan såsom skolspråk. Det är klart, att det icke såsom undervisningsspråk bör införas i L. Elementarskolan uti de orter, hvarest befolkningen är Svensk, såsom i Syd-Österbottens och Nylands åtskilliga städer. Deremot är det billigt och gagneligt, att Finskan, i enlighet med Skolorningens föreskrift, utan undantag läses på Högre Elementarskolornas fjerde klass och på Gymnasierna. Nyttigt hade visserligen varit, att nu, då Svenskan har vädlet i skolorna, början med
10 Finskan såsom läroämne gjorts tidigare. Men man bör vara nöjd med det goda, som förefinnes, så mycket mer som äfven detta är en snart sagdt oväntad lycka, och för framtiden hoppas, icke att Finskan göres till läroämne på H. Elementarskolans lägre klasser, utan att den såsom undervisningsspråk småningom skall öfvergå till dessa ifrån Lägre Elementarskolan.

205 OM FILIALFÖRENINGAR FÖR FINSKA LITTERATURSÄLLSKAPET.

Saima n:o 16 17. IV 1845

I Finska Litteratursällskapets offentliggjorda räkenskaper för det förslutna året, finner man med nöje, att den stora restsumman å årsafgifterna under årets lopp något aftagit. Resterna äro dock stora nog (800 Rl. Sr.) i förhållande till Sällskapets tillgångar. Föرنämsta orsaken härtill tro vi oss finna uti omaket för de utom Helsingfors vistande ledamöter, att årligen per posto insända och rekommendera den ringa afgiften 3 Rl. B. A. till Sällskapets skattmästare. Sällskapet
30 eger förut korresponderande ledamöter i landsorterna. Om nu dessas antal skulle mångfaldigas, och de berättigas att uppbära årsafgiften af hvarje ledamot, som i detta afseende vill vända sig till dem, för att sedan någon bestämd tid på året insända sin gjorda uppbörd till Sällskapets kassa, så förmena vi, att denna anordning till de betalandes bekvämlighet skulle göra alla restlängder och maningsbref öfverflödiga.

Men härmed kunde äfven förenas ett annat ändamål. Den korresponderande ledamoten skulle redan genom detta sitt uppdrag erbjuda en sammanhållningspunkt för Sällskapets i hans landsort bosatte
40 medlemmar. Utan stor möda kunde han hafva försorg om anordnandet af ett års sammanträde i den ort, der han vistas, på samma dag, som Sällskapets ledamöter i Helsingfors fira årsdagen. Sålunda skulle mången landsortens invånare beredas ett eljest sällsynt tillfälle till festlig sammanvanvaro i ett rent andligt intresse. Lätt kunde Sekreterarens årsberättelse i tryckta kopior spridas till landsorterna, för att äfven här vid nämnda sammanträden uppläsas. Dessa skulle säkert gifva anledning till månet nyttigt förslag för Sällskapets verksamhet, uppmuntra till arbeten, som tillhöra Sällskapets plan, och i all händelse väcka ett allmännare och lifligare deltagande för dess förhandlingar
50 och företag.

Ännu önskade vi fästa uppmärksamheten på en omständighet, angående hvilken väl mycket kan sägas både för och mot, men hvilken, vi hoppas det, med fördomsfria ögon betraktad endast skall anses såsom en väckelse till ädelt samlif. Vi tala om frågan: är qvinnan utestängd från rättigheten att inträda i en förening sådan som Finska